

УДК 327.54

DOI <https://doi.org/10.32782/cusu-hist-2025-1-25>**Разіцький Віталій,**

кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії, соціології та політології,
Державний торговельно-економічний університет,
v.razitskyu@knute.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-0311-8317

Петренко Вікторія,

кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
vvv-556@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-5348-1803

ПОЛІТИКА США В СИРІЇ ПІД ЧАС ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ (2011–2024 рр.)

У статті проаналізовано основні напрями політики США щодо Сирії в період від початку протестних антиурядових рухів у Дамаску в 2011 р. і до повалення режиму Б. Асада наприкінці 2024 р. Як відомо, громадянська війна в Сирії вийшла за межі регіональної проблеми й набула міжнародного статусу. Вигідне геополітичне розташування країни привернуло увагу провідних гравців міжнародних відносин. Зіткнення їх інтересів призвело до швидкого загострення сирійської кризи і створило загрозу регіональній безпеці.

Доведено, що Сирія відігравала другорядну роль у Близькосхідній стратегії США. Однак активізація діяльності терористичних організацій на її території змусила Вашингтон відреагувати відповідним чином і докласти зусиль для вирішення цієї проблеми. Зазначено, що керівництво США намагалося знищити осередки терористичних організацій на сирійській території та не допустити утвердження там сфер впливу РФ та Ірану. Визначено, що Білий Дім виключав можливість активної участі американських військ у вирішенні сирійської кризи. На початковому її етапі основний наголос адміністрацією Б. Обама було зроблено на дипломатичних зусиллях щодо мирного врегулювання протистояння між режимом Б. Асада й опозиційними групами. Установлено, що зусилля США щодо вирішення сирійської кризи були недостатньо рішучими, а подекуди непослідовними й навіть суперечливими. Унаслідок цього американцям не тільки не вдалося добитися мирної передачі влади в Дамаску, але й створити міцну антиасадівську коаліцію, яка б успішно протистояла поширенню тероризму в країні та встановила стабільний контроль над усією сирійською територією. З'ясовано, що повалення режиму Б. Асада не вирішило основного завдання США в Сирії – знищення тероризму. Прогнозується, що адміністрація президента Д. Трампа спробує впливати на нову владу в Дамаску через посередництво Туреччини, за активної підтримки якої вдалося повалити режим Б. Асада.

Ключові слова: громадянська війна, «Ісламська держава», Нусра, сирійська криза, терористична діяльність, Хаят Тахрір аш-Шам (ХТШ).

Антиурядові протести в Сирії 2011 року досить швидко переросли у кровопролитну громадянську війну, яка стала загрозою для безпеки всього Близькосхідного регіону. Враховуючи давні стратегічні інтереси США на Близькому Сході, союзники очікували від Вашингтону рішучих дій із метою врегулювання сирійської кризи стабілізації безпекової ситуації в регіоні. Однак політика Білого Дому щодо громадянської війни в Сирії виявилася нерішучою і подекуди суперечливою. Унаслідок цього сирійський конфлікт затягнувся в часі, забрав багато людських життів, завдав матеріальних збитків як самій Сирії, так і сусіднім державам, а також

дотепер залишається джерелом нестабільності в регіоні. Таким чином, актуальність цієї проблематики продиктована незавершеністю сирійського конфлікту і трансформацією зовнішньої політики США адміністрацією президента Д. Трампа.

Політиці США щодо Сирії присвячено чимало наукових досліджень як в Україні, так і за кордоном. Зокрема, висвітленню причин виникнення сирійського конфлікту, його основних акторів та їх інтересів присвятили праці Я. Осадча (Осадча Я., 2014), Т. Джілл (Gill T. D., 2016), С. Форд (Ford S. R., 2019), Дж. Шاپіро і Р. Естрін (Shapiro J., 2013) та інші вчені. Дослідник Н. Сельсо (Celso N. A., 2018) зробив спробу з'ясувати сутність і внутрішні особливості сирійської громадянської війни. Учений довів, що це був конфлікт нового типу, гібридна війна, яка виникла внаслідок ослаблення диктаторського режиму та втручання у внутрішнє протистояння в Сирії зовнішніх сил. Дослідники О. Цебенко та С. Капраль (Цебенко О., 2018), Р. Блюїтт (Blewitt R., 2013) вивчали роль міжнародних організацій у справі врегулювання сирійської громадянської війни. Зі свого боку, Л. Мельник, І. Дужа та Л. Самойленко (Мельник Л., 2024), З. Хідхір (Khidhir Z. M., 2021), У. Р. Бретт (Brett W. R., 2018), А. Худолій (Худолій А., 2014) та інші розкрили окремі аспекти політики США щодо Сирії, включно з пошуками Вашингтоном союзників серед сирійських опозиційних груп, впливом сирійської кризи на безпеку американських союзників в регіоні, спробами Білого Дому досягти мирного врегулювання сирійського конфлікту тощо. Разом із тим немає комплексного дослідження стратегії дій США щодо врегулювання сирійської громадянської війни від її початку і до сьогодення.

Метою цього дослідження є висвітлення загальних закономірностей політики США щодо Сирії в період від початку там громадянської війни і до сьогодні. Досягненню мети сприяють поставлені завдання дослідження: окреслити дипломатичні зусилля Вашингтону щодо врегулювання сирійської кризи, вивчити особливості військової присутності США в Сирії та взаємодії з іншими гравцями міжнародних відносин в регіоні, з'ясувати методи досягнення Білим Домом своїх інтересів та їх результати.

Громадянську війну в Сирії часто відносять до так званих нових воєн, які здебільшого виникають унаслідок послаблення тоталітарних режимів та експлуатуються як внутрішніми політичними фракціями, так і зовнішніми акторами міжнародних відносин. Тому і бойові дії у таких війнах ведуться не тільки регулярними арміями, але й приватними збройними формуваннями та парамілітарними утвореннями (Осадча Я. Д., 2014, с. 129).

Стратегія дій США в сирійському конфлікті була продиктована національними інтересами та міжнародною ситуацією в регіоні Близького Сходу. *«Американці традиційно намагаються контролювати видобуток вуглеводнів на Близькому Сході та забезпечити безпеку своєму основному союзнику в регіоні – Ізраїлю»* (Khidhir Z. M., 2021, р. 334). Тому саме в такій перспективі логічно розглядати порушену в дослідженні проблему.

Від початку загострення внутрішньої ситуації в Сирії керівництво США виступило з пропозицією дипломатичного врегулювання конфлікту. Першочерговим завданням США було знищення терористичних груп, які діяли на сирійській території. Згідно з планом Вашингтону, дипломатичне врегулювання сирійської кризи передбачало виключення Ірану з процесу переговорів і поступове усунення від влади режиму Б. Асада (Shapiro J., 2013). Щоправда, що стосується останнього, то адміністрація Б. Обама готова була піти на компроміс. Падіння режиму внаслідок ескалації конфлікту означало б порушення діяльності державних органів у країні, що могло б призвести до хаосу. Однак Саудівська Аравія, Катар і Туреччина наполягали на відставці Б. Асада й були категоричними в цьому питанні¹.

30 червня 2012 р. під головуванням спеціального посла ООН та Ліги арабських держав у Сирії відбулася Женевська зустріч Міжнародної групи вирішення сирійської кризи, до якої уві-

¹ Macon Phillips. President Obama: The Future of Syria Must Be Determined by Its People, but President Bashar al-Assad Is Standing in Their Way. *White House blog*, August 18, 2011. August 23, 2016. URL: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/ICISyria/Pages/IndependentInternationalCommission.aspx>.

йшли Генеральні секретарі ООН та ЛАД, а також представники КНР, Франції, РФ, ВБ, США, Туреччини, Іраку, Кувейту, Катару і Верховний представник ЄС з питань закордонних справ. За підсумками зустрічі країни-учасниці зазначили необхідність дотримання всіма сторонами конфлікту плану із шести пунктів щодо врегулювання кризи, викладеному в Резолюціях РБ ООН № 2042 і 2043; негайного припинення вогню всіма сторонами конфлікту; тісну співпрацю уряду й опозиції зі спеціальним послом ООН та Ліги арабських держав у Сирії; мирної передачі влади обраному демократичним шляхом новому уряду тощо. Однак реалізувати на практиці напрацювання Женевської групи не вдалося. Насамперед цього не бажали конфліктуючі сторони, які відмовлялися сісти за стіл переговорів та йти на поступки одна одній (Цебенко О. О., 2018, с. 107).

Опозиція режиму Б. Асада являла собою цілу низку різних організацій зі строкатим складом, включно з угрупованням «Ісламської держави». Кожна із цих груп мала свої інтереси й переслідувала різні цілі, які нерідко суперечили прагненням не тільки інших опозиційних угруповань, але й політиці США в регіоні. Це лише поглиблювало конфлікт усередині країни (Gill T. D., 2016, p. 354–355). Перед американцями, що підтримували опозицію в Сирії, постала проблема відфільтрування з-поміж її рядів екстремістських організацій та узгодження інтересів поміркованих груп.

Важливою складовою стратегії американського уряду в Сирії була фінансова підтримка опозиції. Зокрема, з 2011 по 2024 р. Вашингтон виділив 1,3 млрд дол. стабілізаційної допомоги для сирійських опозиційних сил. Крім того, починаючи з 2012 р. США надали гуманітарної допомоги сирійському населенню на загальну суму понад 17,8 млрд дол. Цю допомогу отримали не тільки мешканці опозиційних до центрального уряду районів Сирії, але й сирійські біженці в сусідніх країнах, як-от Туреччина та Йорданія. Загальна кількість осіб, які станом на 2024 р. отримували американську гуманітарну допомогу, сягнула 16,7 млн (з 25,5 млн населення Сирії)². Надання гуманітарної допомоги сприяло посиленню позицій США в регіоні. Це зменшило фінансове навантаження на сусідні із Сирією союзні держави, такі як Йорданія й Туреччина, а також розширило можливості Вашингтону впливати на перебіг боротьби опозиційних сил із режимом Б. Асада.

Таким чином, влада США від самого початку громадянської війни в Сирії окреслила для себе пріоритетні напрями дій, які почасти були суперечливими. З одного боку, Вашингтон брав активну участь у діяльності міжнародної групи щодо дипломатичного врегулювання сирійської кризи. Представник США в РБ ООН підтримував резолюції, які передбачали механізм мирного вирішення громадянської війни в Сирії через узгодження інтересів усіх конфліктуючих сторін і формування демократичним шляхом коаліційного уряду. Однак при цьому американці відкидали можливість режиму Б. Асада зберегти за собою хоча б частину владних повноважень. А він представляв одну з основних сторін конфлікту. З іншого боку, Вашингтон фінансував опозиційні сили та тренував їхніх бійців, що аж ніяк не відповідало задекларованим Білим Домом принципам мирного врегулювання конфлікту.

Важливою складовою стратегії США в сирійській громадянській війні від самого її початку було недопущення перекидання військ і проведення наземних операцій у Сирії. Про це можна судити, зокрема, з того, як Вашингтон відреагував на факти застосування режимом Б. Асада хімічної зброї проти військових формувань опозиції та мирних мешканців країни у 2013 р. Розвідка США, так само як і представники Франції та Великої Британії, підтвердили цей факт. Спеціальна місія ООН у Сирії, яка працювала там на запрошення режиму Б. Асада, також заявила про застосування в невеликих кількостях хімічної зброї, однак не змогла остаточно визначитися, яка з конфліктуючих сторін це зробила (Blewitt R., 2013, p. 45). З огляду на те, що такий злочин створював загрозу безпеці регіону й усьому світовому порядку, США змушені були відреагувати належним чином. Білий Дім розпочав підготовку до військової інтервенції.

² Christopher M. Blanchard. Syria and US policy. *Congressional Research Service*. July 15, 2024. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF11930>.

Найближчі союзники США по НАТО відмовилися брати участь у військовій операції проти Сирії. Це ще більше спонукало адміністрацію президента Б. Обами до пошуку компромісу. У Білому Домі заявляли, що у випадку, якщо буде нанесено удару по Сирії, це не матиме на меті ліквідацію режиму Б. Асада (Худолій А. О., 2014, с. 56). Тому пропозицію РФ вивезти всю хімічну зброю із Сирії швидко прийняли у Вашингтоні, і на цьому проблема була вичерпана.

Подальший перебіг сирійської громадянської війни змусив американське керівництво внести корективи у свої плани щодо можливості розміщення військового контингенту на території цієї країни. У 2014 р. Конгрес США прийняв програму навчання й оснащення Сирії, надавши президенту повноваження та кошти для тренування та забезпечення летальною зброєю військових формувань сирійської опозиції, серед яких була сирійська опозиційна армія і курдські воєнні формування. На 2015 р. було виділено 500 млн дол. для підготовки 3 000 сирійських солдат, і додаткових 80 млн дол. для проведення урядом США військових операцій у Сирії. У 2016 р. передбачалося підготувати вже 5 400 сирійських солдатів, і на ці потреби Вашингтон виділив 600 млн дол. Офіційно метою програми було оголошено захист населення Сирії від режиму Б. Асада, сприяння надання основних послуг і стабілізацію територій, контрольованих опозицією; захист США та їх союзників, а також місцевого населення від загроз, які виходять від терористичних організацій у Сирії; сприяння мирному врегулюванню громадянської війни в Сирії³.

Продовжуючи докладати зусилля щодо врегулювання кризи дипломатичним шляхом, США у 2015 р. ввели на територію Сирії обмежений військовий контингент для боротьби з підрозділами «Ісламської держави» та інших терористичних організацій. Так розпочалася військова операція під кодовою назвою «Внутрішня рішучість», у якій взяли участь близько 800 американських військовослужбовців. Сирійська громадянська війна створила нестабільне, сприятливе для діяльності терористичних організацій середовище на кордоні з Іраком. А закриття повітряного простору над сирійською територією сприяло діяльності підрозділів «Ісламської держави», які виникли значною мірою на основі розгромлених в Іраку й Афганістані ЗС США залишків Аль-Каїди⁴. Саме тому США розмістили свої війська на північному та південному сході Сирії. Їх основним завданням було надання всебічної підтримки союзним підрозділам сирійської опозиції і контроль за кордоном з Іраком, через який терористичні організації та Іран перекидали живу силу і зброю.

Безсумнівно, що боротьба з «Ісламською державою» була основною причиною розміщення американських військ у Сирії. Однак при цьому варто зазначити, що підрозділи «Ісламської держави» проникли на територію цієї країни ще у 2013 р. і діяли там поруч з іншими терористичними організаціями, як-от Нусра й Хаят Тахрір аш-Шам (ХТШ). Із цього випливає, що відбулися й інші, не менш важливі зміни в сирійській громадянській війні, які змусили адміністрацію президента Б. Обами внести корективи у стратегію дій стосовно Сирії. І дійсно, до 2015 р. вищезгадані терористичні організації посилили свій вплив на сирійській території та далеко за її межами. Поступово наростала загроза повної втрати контролю за ситуацією в Сирії. Опозиційні режиму Б. Асада сили потребували більшої допомоги ззовні. Їх становище значно погіршилося після того, як того ж року РФ перекинула свої воєнні підрозділи й авіацію на підтримку Дамаска та розпочала масовані бомбардування міст. Успіхи на полі бою коаліції режиму Б. Асада, РФ та Ірану змусили керівництво США активізувати свою діяльність у Сирії, перекинувши туди обмежений військовий контингент. ВПС США та їхні союзники почали періодично завдавати ракетно-бомбові удари не лише по місцях дислокації підрозділів «Ісламської держави» та інших терористичних організацій, але й по воєнних складах Б. Асада та проіранської міліції.

³ Christopher M. Blanchard, Amy Belasco. Train and Equip Program for Syria: Authorities, Funding, and Issues for Congress. *Congressional Research Service*. July 15, 2024. URL: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA622754.pdf>.

⁴ Seth G. Jones, James Dobbins, Daniel Byman, Christopher S. Chivvis, Ben Connable, Jeffrey Martini, Eric Robinson, and Nathan Chandler. *Rolling Back the Islamic State*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2017. P. 94.

Помітний вплив на рішення керівництва США ввести обмежений військовий контингент у Сирію справила відсутність взаєморозуміння з регіональними союзниками щодо цілей боротьби. На тлі спільної протидії «Ісламській державі» союзники Вашингтону намагалися розв'язати в рамках сирійської громадянської війни свої релігійні та національні протиріччя. Зокрема, Саудівська Аравія, Катар, ОАЕ розглядали цей конфлікт як протидію розширенню впливу шийтського Ірану в регіоні. Туреччина намагалася запобігти консолідації і в підсумку послабити сирійських курдів, яких розглядала як союзників визнаної Анкарою терористичною організацією Курдської робітничої партії. Американці ж надавали підтримку сирійським курдам і активно з ними співпрацювали в рамках спільної боротьби з «Ісламською державою» та іншими терористичними організаціями. Характеризуючи цю непросту ситуацію, президент Дж. Байден пізніше зазначив, що найбільшою проблемою США в сирійському конфлікті були їх союзники та деякі регіональні партнери. Вони витратили мільйони доларів для повалення сирійського режиму і протидії Ірану, фінансуючи при цьому найманців із різних частин світу, включно з учасниками таких терористичних організацій, як «Ісламська держава» й Аль-Каїда⁵.

Цікаво, що співпраця США в рамках Міжнародної групи підтримки Сирії дала позитивні результати. У 2016 р. спостерігалось зниження темпів бойових дій у Сирії, покращення гуманітарної ситуації в країні та продовження мирних переговорів під егідою ООН. У листопаді 2016 р. Президент США Д. Трамп зробив спробу в перспективі відновити співпрацю з РФ щодо врегулювання сирійського конфлікту та спільної боротьби з терористичними організаціями, які продовжували діяти на території цієї країни⁶.

Фактично Д. Трамп під час першої президентської каденції взяв за основу політику адміністрації Б. Обама щодо вирішення сирійської проблеми, внісши до неї незначні корективи. США й надалі використовували сили спеціальних операцій для знищення терористичних груп у Сирії, активно застосовували розвідку й авіацію⁷. Крім того, американці продовжили надавати фінансову та військову підтримку деяким опозиційним режиму Б. Асада групам, серед яких, зокрема, Вільна сирійська армія, Південний фронт Вільної сирійської армії, Сирійські демократичні сили (основу яких становлять курдські військові формування) (Brett W. R., 2018, p. 7).

Навесні 2017 р. війська режиму Б. Асада застосували хімічну зброю проти сил опозиції. Це змусило адміністрацію Д. Трапа вжити рішучих заходів для припинення використання зброї масового ураження урядовими військами в Сирії. Зокрема, було схвалено рішення завдати ракетного удару по базі сирійських військово-повітряних сил. Дії Білого Дому підтримали Велика Британія і Німеччина. Консолідована реакція США й союзників на військові злочини команди Б. Асада ще більше зміцнила переконання американського керівництва в тому, що сирійський режим не має права залишатися при владі й повинен бути повністю змінений на демократично обраний уряд. Власне, про це заявили в липні та вересні 2017 р. Держсекретар Р. Тіллерсон і представник США в ООН Н. Хейлі⁸. А вже наступного року до завдання ракетно-бомбових ударів по сирійських урядових військах через повторне застосування ними хімічної зброї підключилася Франція. Також про підтримку цієї акції заявили всі країни – члени НАТО. Таким чином, Вашингтон продовжив свої зусилля щодо зміцнення та розширення антитерористичної та антиасадівської коаліції.

⁵ Erdogan's Slow Turnaround on Foreign Fighters. *Al-Monitor*. October 5, 2014. As of January 27, 2016. URL: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/10/turkey-erdogan-foreignfighters.html>.

⁶ Neil MacFarquhar. Putin and Trump Talk on Phone and Agree to Improve Ties, Kremlin Says. *New York Times*. November 14, 2016. URL: <http://www.nytimes.com/2016/11/15/world/europe/putin-calls-trump.html>.

⁷ Seth G. Jones. Rolling Back the Islamic State. *RAND Corporation 2017*. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1912.html.

⁸ Ambassador Nikki Haley. White House Press Briefing. Washington, DC, September 15, 2017. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/09/15/press-briefing-press-secretary-sarah-sanders-national-security-advisor>.

З авіацією та наземними силами сирійських опозиційних Дамаску військових формувань американцям до кінця 2017 р. вдалося завдати помітних втрат угрупованням «Ісламської держави» в Сирії та звільнити з-під їх контролю значні території. Таким чином, курди за підтримки Вашингтону повністю оволоділи північно-східною частиною країни на схід від Євфрату. Це дуже занепокоїло керівництво Туреччини, яке побоювалося загострення курдського сепаратизму на своїй території⁹. У січні 2018 р. Анкара ввела війська у прикордонні райони Сирії і тим самим фактично розпочала нову фазу сирійського конфлікту.

У січні 2018 р., напередодні турецької інтервенції на сирійську територію, президент Д. Трамп оголосив про виведення американських військ із Сирії. Там залишилося близько 600 військовослужбовців для виконання логістичних завдань і тренування особового складу військових формувань сирійської опозиції. Це рішення, яке для багатьох стало справжньою несподіванкою, Білий Дім обґрунтував завершення виконання завдання зі знищення «Ісламської держави». Цю думку не поділяли радники Д. Трампа, серед яких, зокрема, віцеадмірал Дж. Магуайр, спецпредставник із питань глобальної коаліції по розгрому «Ісламської Держави» Б. МакГурк, спецпредставник США по взаємодії із Сирією Дж. Джефрі та інші. Вони наголошували на необхідності підтримання антитерористичної коаліції в Сирії, щоб не допустити повторного посилення «Ісламської держави» та інших терористичних організацій¹⁰. Таким чином, президент Д. Трамп зробив ту ж саму помилку, як і його попередники на цій посаді Б. Обама та Дж. В. Буш. Поспішне виведення військ призвело до утворення політичного вакууму, який швидко заповнили інші сили, часто ворожі інтересам США. Так трапилося в Іраку, Афганістані та повторилося в Сирії. Як наслідок, «Москва, Тегеран разом з режимом Б. Асада спробували об'єднати зусилля з метою переслідування американських військ аж до повного їх витіснення з країни» (Мельник Л., 2024, с. 421).

Наступ турецьких збройних сил і підтримуваної Анкарою Вільної сирійської армії на контрольовані курдами території завдав суттєвих втрат союзним США курдським підрозділам та створив загрозу безпеці присутньому там американському обмеженому військовому контингенту. За підтримки адміністрації Д. Трампа вдалося досягти домовленості між арабами й курдами щодо розподілу сфер впливу. Однак курди втратили частину контрольованих раніше територій і, не отримавши воєнної підтримки від Вашингтону, змінили пріоритети боротьби. Тепер для них більш важливим стало протистояти наступу турецьких військ, а не протидіяти підрозділам «Ісламської держави». Керівництву США довелося докласти додаткових зусиль, щоб переконати своїх сирійських союзників відновити антитерористичну боротьбу. Наявність навіть обмеженого американського військового контингенту в Сирії дещо обмежувало дії Анкари, адже існувала загроза прямого зіткнення з військами США. Таким чином, поспішне рішення Д. Трампа про виведення військ із Сирії негативно позначилося на досягненні одного з основних завдань Вашингтону в Сирії – повного знищення «Ісламської держави» та підрозділів інших терористичних організацій. А громадянська війна в країні остаточно перейшла у фазу протистояння між великими державами через місцеві проксі-угруповання. США досить мляво відповідали на порушення сирійським режимом міжнародного права (зокрема, використання хімічної зброї), що свідчило про відсутність інтересу в зміні режиму Б. Асада (Celso N. A., 2018, р. 25). Часткове самоусунення Вашингтона від місії підтримання стабільності на Близькому Сході викликало занепокоєння і втрату довіри союзників у регіоні, а також роз-

⁹ Barak Bafi. Containing the Afrin Crisis: Turkey Goals and Military Challenges. *Washington Institute for Near East Policy*. Policy Watch 2924. 31 January 2018. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/containing-afrin-crisis-turkeys-goals-and-military-challenges>.

¹⁰ Matthew Levitt, Aron Y. Zelin. Mission unaccomplished: the tweet that upended Trump's counterterrorism and Iran policies. *War on the Rocks (blog)*. 25 December 2018. URL: <https://warontherocks.com/2018/12/mission-unaccomplished-the-tweet-that-upended-trumps-counterterrorism-and-iran-policies/>.

крило нові можливості перед Іраном, РФ, Туреччиною та іншими військово-політичними регіональними силами.

У 2021 р. у США приступила до виконання обов'язків адміністрація президента Дж. Байдена. Однак зміна керівництва в країні не вплинула на політику Білого Дому щодо сирійської проблеми. Він фактично продовжив стратегію двох попередніх адміністрацій. Американці залишили стабілізаційний обмежений військовий контингент у північно-східній Сирії та продовжили санкційний тиск на режим Б. Асада. Зокрема, у лютому 2024 р. Палата представників США прийняла Закон про заборону легалізації відносин із режимом Б. Асада¹¹, який розширив санкції, накладені Законом про цивільний захист Сирії від 2019 р.¹², і продовжив термін його дії до 2032 р. Також американська авіація завдавала ракетно-бомбових ударів по місцях дислокації підрозділів проіранської міліції та інших військових формувань, які займалися терористичною діяльністю в регіоні.

Основними напрямками політики США в Сирії залишилися боротьба з «Ісламською державою» та іншими терористичними організаціями шляхом залучення до цієї компанії місцевих військових формувань, сприяння зменшенню насилля в країні та дотримання всіма учасниками конфлікту режиму припинення вогню, а також покращення гуманітарної ситуації. При цьому Білий Дім не вдавався до жодних рішучих дій у Сирії, які мали б на мені докорінно змінити ситуацію. Із цього випливає, що адміністрація Дж. Байдена мала досить обмежену й подекуди суперечливу стратегію щодо сирійської громадянської війни. «Сирійський конфлікт розглядався як другорядний на тлі боротьби з терористичними організаціями в регіоні, протистояння іранському регіональному експансіонізму, суперництва з РФ та побудови відносин із Туреччиною. Унаслідок цього США, переслідуючи декілька ключових цілей у Сирії, так і не сформували чіткої, збалансованої із ширшим порядком денним, продуктивної політичної стратегії, яка б могла вплинути на перебіг подій громадянської війни і принести для Білого Дому позитивні результати»¹³.

Падіння режиму Б. Асада в Сирії було позитивно зустрівте в Білому Домі. Президент Дж. Байден назвав цю подію «ризикованим моментом» та «історичною можливістю» для багатостраждальних сирійців побудувати краще майбутнє¹⁴. Однак насправді не все так райдужно для США в Сирії, як було офіційно заявлено президентом. Владу в Дамаску захопила повстанська група Хаят Тахрір аш-Шам, яка з 2018 р. визнана в США, ЄС та ООН як терористична організація. Як відомо, ХТШ виникла на основі іншої терористичної організації – Нусра. Остання, зі свого боку, є відгалуженням «Ісламської держави». Метою діяльності організації в Сирії було повалення режиму Б. Асада та встановлення у країні шариату (Ford S. R., 2019, р. 8). Американці, намагаючись триматися осторонь гострої боротьби в сирійській громадянській війні, не мали змоги перешкодити ХТШ у захопленні влади в Дамаску. Чисельність військ США в Сирії на цей момент становила всього 2 000 осіб¹⁵. З іншого боку, Вашингтон не міг допустити, щоб політичний вакуум заповнили будь-які ворожі регіональні або міжнародні сили, як-от Іран чи РФ. У такій ситуації адміністрація Дж. Байдена визначила для себе пріоритетним завданням не

¹¹ AN ACT To prohibit any official action to recognize or normalize relations with any Government of Syria that is led by Bashar al-Assad, and for other purposes». *H.R.3202 118th Congress (2023–2024)*. February 26, 2024. URL: <https://www.congress.gov/bill/118th-congress/house-bill/3202/text>.

¹² Caesar Syria Civilian Protection Act. *US Department of State*. June 17, 2020. URL: <https://2017-2021.state.gov/caesar-syria-civilian-protection-act/>.

¹³ Abdulrahman al-Masri. On the way out like Afghanistan? The Biden administration's Syria policy labyrinth. *Atlantic Council*. September 1, 2021. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/on-the-way-out-like-afghanistan-the-biden-administrations-syria-policy-labyrinth/>.

¹⁴ Biden offers a blueprint for US support in Syria, announces airstrikes against ISIS targets. *CNN*. December 8, 2024. URL: <https://edition.cnn.com/2024/12/08/politics/biden-assad-syria-white-house/index.html>.

¹⁵ Ellen Mitchell. Pentagon doubled the number of US troops in Syria "months" ahead of Assad's fall. *The HILL*. 12.19.24. URL: <https://thehill.com/policy/defense/5049478-us-troops-syria-doubled/>.

допустити перетворення Сирії на джерело хаосу та нестабільності на Близькому Сході¹⁶. Тому американці скасували винагороду в 10 млн дол. за допомогу знайти й арештувати лідера ХТШ аль-Джулані, а Держдепартамент США спрямував до Дамаска делегацію, щоб спробувати налагодити зв'язки з новою сирійською владою. Для Вашингтону важливо було переконатися, що ситуація в Сирії контрольована, що унеможливить відродження «Ісламської держави» на її території.

З початком другої каденції президента Д. Трампа в січні 2025 р. політика США щодо сирійської проблеми не змінилася. Сирія й надалі залишається в тіні Близькосхідної політики Вашингтона. Білий Дім не довіряє аль-Джулані. Для стабілізації ситуації в Сирії адміністрації Д. Трампа легше співпрацювати з Туреччиною, за підтримки якої ХТШ змогли прийти до влади в Дамаску.

Разом із тим США мають що запропонувати новій сирійській владі як обмін на забезпечення стабільності й недопущення відновлення діяльності на території Сирії «Ісламської держави». Для ХТШ важливо бути викресленими зі списку терористичних організацій та отримати легітимізацію міжнародної спільноти. Лише за підтримки останньої можливо розпочати відбудову Сирії, яка була зруйнована тривалою громадянською війною. Тому можна припустити, що адміністрація Д. Трампа запропонує ці вигоди аль-Джулані взамін на відмову від запровадження в Сирії шариату, а також відокремлення релігії від державного сектору й освітнього процесу, формування інклюзивного уряду та гарантування недопущення діяльності терористичних організацій¹⁷.

Отже, для керівництва США участь у вирішенні сирійського конфлікту була радше вимушеною, ніж бажаною. Білий Дім не виношував планів окупації країни або експлуатації її природних ресурсів. Для нього більш важливо було не допустити посилення впливу Ірану та РФ у регіоні, а також приборкати там діяльність «Ісламської держави» та інших терористичних організацій.

Базовою проблемою американців у Сирії була відсутність чіткої стратегії дій. На початковому етапі Вашингтон зробив спробу врегулювати сирійський конфлікт дипломатичним шляхом. Зокрема, значні зусилля були докладені в рамках діяльності ООН. Однак прийняті резолюції хоча й пропонували привабливий план вирішення проблеми, проте не мали достатнього інструментарію для упровадження його в життя. Відсутність достатньої кількості американських військ у Сирії робила всі ці плани мирного врегулювання недієздатними.

Таким чином, сирійська громадянська війна та питання її припинення посіли другорядне місце серед зовнішньополітичних пріоритетів США, а непослідовність і подекуди суперечливість дій американських адміністрацій призвели до скромних результатів. Зокрема, так і не вдалося повністю знищити підрозділи «Ісламської держави» в Сирії, а до влади в Дамаску прийшло угруповання, яке внесене в США, ЄС та ООН до списку терористичних організацій. Вплив Ірану та РФ на сирійській території усунуто, але загроза тероризму в країні та регіоні зберігається. Нинішня адміністрація президента Д. Трампа, найімовірніше, спробує вплинути на нову сирійську владу через посередництво Туреччини. Для США залишається невирішеною проблема стабілізації внутрішньої ситуації в Сирії. ХТШ наразі не контролює всієї території країни, що створює сприятливі умови для діяльності там терористичних організацій.

¹⁶ Omar Abdel-Baqi, Bertrand Benoit, Laurence Norman. The West Auditions Syria's New Leaders. *The Wall Street Journal*. December, 21, 2024. URL: <https://www.wsj.com/world/middle-east/the-west-auditions-syrias-new-leaders-4df503ca>.

¹⁷ Soner Cagaptay. Trump Can't Sit This One Out. *The Washington Institute for Near East Policy*. December, 11, 2024. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/trump-cant-sit-one-out>.

Список літератури

1. Мельник Л., 2024. Дужа І., Самойленко Л. Формування і реалізація політики США щодо російсько-української війни та війни в Ізраїлі. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. Вип. 52. Львів. 419–425.
2. Осадча Я. Д., 2014. Вплив внутрішніх і зовнішніх чинників у виникненні та перебігу громадянської війни в Сирії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. № 1132. Харків. 128–133.
3. Худолій А. О., 2014. Зовнішня політика США в світлі сирійського конфлікту. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія: Політологія. Т. 228. Вип. 216. Миколаїв. 52–55.
4. Цебенко О. О., 2018. Капраль С. С. Роль міжнародних безпекових організацій у врегулюванні сирійського конфлікту. *Регіональні студії*. № 14. Ужгород. 106–110.
5. Blewitt R., 2013. The United Nations in Syria and the Responsibility to Protect. *Caribbean Journal of International Relations & Diplomacy* Vol. 1, No 4. 39–47.
6. Brett W. R., 2018. *Indigenous Warfare: The Search for Partners in the Syrian Civil War*. Fort Leavenworth, KS.
7. Celso N. A., 2018. Superpower Hybrid Warfare in Syria. *MCU Journal*. Marine Corps University Press. Vol. 9. No 2. 92–116.
8. Ford S. R. 2019. *The Syrian civil war, a new stage, but is it the final one?* Washington, D.C. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://www.mei.edu/sites/default/files/2019-04/Ford_The_Syrian_Civil_War.pdf (25.02.2025).
9. Gill T. D., 2016. Classifying the Conflict in Syria. *International Law Studies*. Naval War College, 2016. Vol. 92. 353–380.
10. Khidhir Z. M., 2021. The nature of the engagement of the United States in the Syrian crisis: a thematic analysis. *Journal of Liberty and International Affairs*. 7 (3). 331–344.
11. Shapiro J., 2013. Estrin R. M. First-Rate Intelligence: U.S. Government Understanding of the Syrian Civil War. *The Middle East Political Science (POMEPS)*. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://pomeps.org/first-rate-intelligence-u-s-government-understanding-of-the-syrian-civil-war> (25.02.2025).

Vitalii Razitskyi, Viktoriia Petrenko

US POLICY IN SYRIA DURING THE CIVIL WAR (2011–2024)

The article analyzes the main directions of US policy towards Syria from the beginning of the anti-government protest movements in Damascus in 2011 to the overthrow of the B. Assad regime at the end of 2024. As is well known, the civil war in Syria has gone beyond a regional problem and has acquired the status of an international one. The country's advantageous geopolitical location has attracted the attention of leading players in international relations. The clash of their interests led to the rapid escalation of the Syrian crisis and created a threat to regional security.

It has been proven that Syria played a secondary role in the US Middle East strategy. However, the intensification of the activities of terrorist organizations on its territory forced Washington to react accordingly and make efforts to solve this problem. It is noted that the US leadership tried to destroy the centers of terrorist organizations on Syrian territory and prevent the establishment of spheres of influence of the Russian Federation and Iran there. It has been determined that the White House ruled out the possibility of active participation of American troops in resolving the Syrian crisis. At its initial stage, the Obama administration's main emphasis was on diplomatic efforts to peacefully resolve the conflict between the Assad regime and opposition groups. It has been established that US efforts to resolve the Syrian crisis have been insufficiently decisive, and in some cases inconsistent and even contradictory. As a result, the Americans not only failed to achieve a peaceful transfer of power in Damascus, but also to create a strong anti-Assad coalition that would successfully counter the spread of terrorism in the country and establish stable control over the entire territory of Syria. It has been found that the overthrow of the regime of B. Assad did not solve the main task of the United States in Syria – the destruction of terrorism. It is predicted that the administration of President D. Trump will try to influence the new government in Damascus through the mediation of Turkey, with whose active support the regime of B. Assad was overthrown.

Key words: civil war, “Islamic State”, al-Nusra, Syrian crisis, terrorist activity, Hayat Tahrir al-Sham (HTS).

References

1. Melnyk L., 2024. Duzha I., Samoilenko L. Formuvannia i realizatsiia polityky SShA shchodo rosiisko-ukrainskoi viiny ta viiny v Izraili [Formation and Implementation of US Policy on the Russian-Ukrainian War and the War in Israel]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filosofsko-politologichni studii*. Vyp. 52. Lviv. 419–425. (In Ukrainian).
2. Osadcha Ya., 2014. Vplyv vnutrishnikh i zovnishnikh chynnykiv u vynyknenni ta perebihu hromadianskoi viiny v Syrii [The Influence of Internal and External Factors in the Outbreak and Course of the Civil War in Syria]. *Visnyk Kharkivskoho Natsionalnoho Universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia "Pytannia politolohii"*. №1132. Kharkiv. 128–133. (In Ukrainian).
3. Khudolii A. O., 2014. Zovnishnia polityka SShA v svitli syriiskoho konfliktu [US Foreign Policy in the Light of the Syrian Conflict]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu "Kyievo-Mohylianska akademiia"*. Seriya: Politolohiia. T. 228, Vyp. 216. Mykolaiv. 52–55. (In Ukrainian).
4. Tsebenko O. O., 2018. Kapral S. S. Rol mizhnarodnyh bezpekovyh orhanizatsii u vrehuliuvanni syriiskoho konfliktu [The role of international security organisations in the settlement of the Syrian conflict]. *Rehionalni studii*. № 14. Uzhhorod. 106–110. (In Ukrainian).
5. Blewitt R., 2013. The United Nations in Syria and the Responsibility to Protect. *Caribbean Journal of International Relations & Diplomacy*. Vol. 1, No. 4. 39–47. (In English).
6. Brett W. R., 2018. *Indigenous Warfare: The Search for Partners in the Syrian Civil War*. Fort Leavenworth, KS. (In English).
7. Celso N. A., 2018. Superpower Hybrid Warfare in Syria. *MCU Journal*. Marine Corps University Press. Vol. 9. No. 2. 92–116. (In English).
8. Ford S. R., 2019. *The Syrian civil war; a new stage, but is it the final one?* Washington, D. C. [Online]: Available from: https://www.mei.edu/sites/default/files/2019-04/Ford_The_Syrian_Civil_War.pdf [Accessed: 25.02.2025]. (In English).
9. Gill T. D., 2016. Classifying the Conflict in Syria. *International Law Studies*. Naval War College. Vol. 92. 353–380. (In English).
10. Khidhir Z. M., 2021. The nature of the engagement of the United States in the Syrian crisis: a thematic analysis. *Journal of Liberty and International Affairs*. 7 (3). 331–344. (In English).
11. Shapiro J., 2013. Estrin R. Miriam. First-Rate Intelligence: U.S. Government Understanding of the Syrian Civil War. *The Middle East Political Science (POMEPS)*. [Online]: Available from: <https://pomeps.org/first-rate-intelligence-u-s-government-understanding-of-the-syrian-civil-war> [Accessed: 25.02.2025]. (In English).